

ERITYISTÄ VAARAA AIHEUTTAVIEN KOHTEIDEN ULKOISESTA PELASTUSSUUNNITELMASTA ANNETUN SISÄASIAINMINISTERIÖN ASETUKSEN MUUTTAMINEN

Johdanto

Euroopan parlamentti ja neuvosto antoivat 4. päivänä heinäkuuta 2012 direktiivin 2012/18/EU vaarallisista aineista aiheutuvien suuronnettomuusvaarojen torjunnasta sekä neuvoston direktiivin 96/82/EY muuttamisesta ja myöhemmästä kumoamisesta, jäljempänä Seveso III -direktiivi. Direktiivin tavoitteena on ehkäistä vaarallisista kemikaaleista aiheutuvia suuronnettomuuksia ja rajoittaa suuronnettomuuksista ihmisten terveydelle ja ympäristölle aiheutuvia seurauksia, jotta koko yhteisön alueella voitaisiin taata yhdenmukaisesti ja tehokkaasti korkea suojelun taso.

Seveso III –direktiivillä kumotaan vaarallisista aineista aiheutuvien suuronnettomuusvaarojen torjunnasta annettu neuvoston direktiivi 96/82/EY (jäljempänä Seveso II –direktiivi). Seveso III –direktiivin mukaiset kansalliset säädökset on saatettava voimaan viimeistään 31. päivänä toukokuuta 2015 ja niitä on sovellettava 1. päivästä kesäkuuta 2015.

Edellä mainittu direktiivi saatetaan kansallisesti voimaan pääosin vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetulla lailla (390/2005) (jäljempänä kemikaaliturvallisuuslaki) ja sen perusteella annettavilla asetuksilla ja lisäksi maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999), työturvallisuuslain (738/2002) sekä pelastuslain (379/2011) ja sen perusteella annetun asetuksen nojalla.

Seveso III-direktiivin implementointi kansalliseen säädäntöön ei aiheuta muutostarpeita pelastuslakiin (379/2011), mutta aiheuttaa muutamia muutostarpeita erityistä vaaraa aiheuttavien kohteiden ulkoisesta pelastussuunnitelmasta annettuun sisäministeriön asetukseen (406/2011). Samalla asetukseen tehtäisiin muutamia muita tarkennuksia.

Asetuksen muutos tullaan notifioimaan määräysten mukaan Euroopan komissiolle.

Vaarallisista aineista aiheutuvien suuronnettomuuksien torjunnasta annetun sääntelyn osalta on huomioitu Euroopan unionin neuvoston direktiivi 2012/18/EU (jäljempänä Seveso III-direktiivi), Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2006/21/EY sekä Euroopan neuvoston direktiivi 89/618/Euratom. Seveso III-direktiivin 12 artiklassa edellytetään ulkoisen pelastussuunnitelman laatiminen 10 artiklan määräysten alaisen turvallisuusselvitysvelvollisten tuotantolaitosten osalta ja direktiivin 2006/21/EY 6 artiklassa edellytetään ulkoisen pelastussuunnitelman laatiminen kaivannaisjätteen jätealueelle. Direktiivillä 89/618/Euratom säädetään säteilyvaaratilanteessa tarvittavien suojelutoimenpiteiden ja noudatettavien ohjeiden antamisesta väestölle. Säteilyvaarasta tiedottamisesta säädetään erikseen asetuksella 774/2011.

Muutosehdotukset ja niiden perustelut

2 §:ään muutettaisiin viittä määritelmää seuraavasti: 2 kohdan laitoksen määritelmään lisättäisiin "joko maanpäällistä tai maanalaista" Seveso III-direktiiviin mukaisesti, 3 kohdassa huomioitaisiin ympäristönsuojelulain 86/2000 kumoaminen ympäristönsuojelulla 527/2014, 9 kohdan määritelmä muutettaisiin vastaamaan VAK-lain 3 §:n vastaavaa määritelmää ja 14 ja 15 kohtien yleisön ja yleisön, jota asia koskee, määritelmät saatettaisiin samaan muotoon kuin ne tulisivat olemaan kemikaaliturvallisuuslain muutoksessa. Kohtien 14 ja 15 muutos tehtäisiin yhtenäisen käytännön takia, koska sekä kemikaaliturvallisuuslailla että tällä asetuksella säädetään kansallisesti Seveso III-direktiiviä. Yleisön määritelmä kattaisi luonnolliset henkilöt, luonnollisten henkilöiden yhteenliittymät sekä oikeushenkilöinä yksityiset että julkiset oikeushenkilöt, ja yhteisöt. Yleisöllä, jota asia koskee määriteltäisiin tarkemmin tahot, joilla olisi asianosaisasema. Yleisö, jota asiaa koskee, määritelmää sovellettaessa asianosaisasema määräytyisi ensinnäkin onnettomuuden vaikutusten perusteella tai sillä kenen etua asia koskee. Asianosaisia olisivat esimerkiksi onnettomuuden vaikutuspiirissä olevat asukkaat, erilaiset yksityiset oikeushenkilöt kattaen rekisteröidyt yhdistykset ja säätiöt sekä julkisoikeudelliset oikeushenkilöt sekä muita yhteisöjä, kuten uskonnolliset yhdyskunnat. Lisäksi Seveso-direktiivin mukaisesti tätä määritelmää sovellettaessa valtioista riippumattomilla järjestöillä, jotka edistävät ympäristönsuojelua ja täyttävät mahdolliset kansallisen lainsäädännön mukaiset vaatimukset, katsotaan olevan etu tässä asiassa.

3 §:n 4 momentin 1 kohtaan tehtäisiin muutos, jonka mukaan Tukes toimittaisi pelastuslaitokselle turvallisuusselvityksen ulkoisen pelastussuunnitelman laatimista varten heti, kun toiminnanharjoittaja on toimittanut sen Tukesille ja sitten myöhemmin turvallisuusselvityksestä tehdyt johtopäätökset, kun ne ovat valmiina. Tukesilta voi yhteenvedon tekeminen kestää kaksikin vuotta ja tämä aika on liian pitkä Seveso III-direktiivin säättämiin ajankohtiin. Jatkossa pelastuslaitoksen tulisi aloittaa ulkoisen pelastussuunnitelman laatiminen heti, kun Tukes on toimittanut sille turvallisuusselvityksen eikä odottaa johtopäätöksiä. Tämä muutos on tarpeen, koska Seveso III-direktiivin mukaisesti toiminnanharjoittajan tulee toimittaa toimivaltaiselle viranomaiselle tarvittavat tiedot ulkoisen pelastussuunnitelman laatimista varten uusista tuotantolaitoksista hyvissä ajoin ennen toiminnan aloittamista ja olemassa olevista tuotantolaitoksista viimeistään 1.6.2016, ellei niitä ole jo aikaisemmin toimitettu. Ulkoisen pelastussuunnitelman täytyy olla valmiina kahden vuoden kuluessa siitä, kun toiminnanharjoittaja on toimittanut tarvittavat tiedot. 3 kohdan puolustushaaraesikunta korvataan puolustusministeriön asetuksen 772/2009 2 §:n tarkoittamalla toiminnanharjoittajalla. Tämä muutos tehtäisiin puolustusvoimissa tapahtuvan organisaatiomuutoksen takia. 1-5 kohtiin lisättäisiin, että kohdissa mainitut asiakirjat tulisi toimittaa myös aluehallintovirastolle. Tämä on tarpeen, koska aluehallintoviraston pelastustoimen ja varautumisen vastuualueenviranomaiset tarvitsevat ko. asiakirjat valvontaansa varten.

3 § 5 momenttiin tehtäisiin muutos ulkoisen pelastussuunnitelman laatimisajasta. Nykyisessä asetuksessa määräaika on ollut kahdeksan kuukautta ja sitä jatkettaisiin tällä asetuksen muutoksella yhteen vuoteen. Seveso III-direktiivi edellyttää, että ulkoisen pelastussuunnitelma tulee laatia kahden vuoden kuluessa siitä, kun toiminnanharjoittaja on toimittanut tarvittavat tiedot sen laatimista varten. Suomessa yhden

vuoden katsottaisiin kuitenkin olevan riittävä aika pelastussuunnitelmien laatimiselle yleistä turvallisuutta ajatellen.

4 § 1 momentin 4 kohdassa huomioitaisiin ympäristönsuojelulain 86/2000 kumoaminen ympäristönsuojelulaille 527/2014 ja 3 momentin 9 kohtaan lisättäisiin velvoite selvittää väestön lisäksi, miten muita lähistöllä olevia kohteita, joihin suuronnettomuus voi vaikuttaa varoitettaisiin ja miten näille kohteille annettaisiin tietoja onnettomuudesta ja sen vaikutuksista ja millaisia toimintaohjeita annettaisiin onnettomuuden varalle. Muilla kohteilla tarkoitettaisiin yleisessä käytössä olevia rakennuksia ja alueita kuten kouluja ja sairaaloita sekä muita tuotantolaitoksia. Tämä muutos on Seveso III-direktiivin mukainen.

5 §:ää ehdotetaan muutettavaksi siten, että varsinaista kuulemistilaisuutta ei enää vaadittaisi. Pelastuslaitos voisi jatkossa harkita, järjestääkö se kuulemisen kuulemistilaisuutena vai ilmoitusmenettelynä. Kuulemistilaisuuden järjestäminen ei ole ollut aina tarkoituksenmukaista esimerkiksi, jos kohteessa sattuvan onnettomuuden vaikutusalueella on vain vähän väestöä, ja toisaalta kuulemistilaisuuden järjestäminen on ollut työlästä siihen nähden kuinka vähän väestöä tilaisuuksiin on tullut. Toisaalta kuulemistilaisuus, jonne saataisiin väestöä, olisi erinomainen tilaisuus valistaa väestöä heitä ympäröivästä vaarasta, antaa väestölle ohjeita onnettomuuden varalle jne.

Seveso III -direktiivissä ei edellytetä varsinaisen kuulemistilaisuuden järjestämistä.

6 §:n 1 momentin alkua ehdotetaan muutettavaksi siten, että ulkoisista pelastussuunnitelmista tulee tiedottaa sellaisille henkilöille ja yleisessä käytössä oleville rakennuksille ja alueille, kuten kouluille ja sairaaloille mukaan lukien 3 §:n 3 momentissa mainitut tuotantolaitokset, joiden turvallisuuteen suuronnettomuus voi vaikuttaa. Vastaava teksti on myös kemikaaliturvallisuuslain muutosehdotuksessa ja muutos tähän asetukseen tehtäisiin yhtenäisen käytännön takia, koska sekä kemikaaliturvallisuuslailla että tällä asetuksella säädetään kansallisesti Seveso III-direktiiviä.

8 § 2 momentissa täsmennettäisiin, että on kyse suuronnettomuusharjoituksesta.

8 a § olisi uusi ja siinä säädettäisiin ensimmäisen suuronnettomuusharjoituksen ajankohdasta sekä harjoitusajankohdan ja ensimmäisen suunnittelukokouksen ilmoittamisesta. Ensimmäinen suuronnettomuusharjoitus tulisi järjestää vuoden kuluessa siitä, kun kohteen ulkoinen pelastussuunnitelma on valmistunut. Aikaisemmin tätä ajankohtaa ei ole määritelty ja sen puuttuminen on aiheuttanut epätietoisuutta pelastuslaitoksilla ja vaikeuttanut aluehallintoviranomaisten valvontaa. Ensimmäisen suuronnettomuusharjoituksen ajankohdasta ja ensimmäisen harjoitusta koskevan suunnittelukokouksen ajankohdasta tulisi ilmoittaa aluehallintovirastolle (tässä tarkoitetaan nimenomaan pelastustoimi ja varautumisen vastuualueita), Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle, Liikenteen turvallisuusvirastolle, pääesikunnalle, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle tai Säteilyturvakeskukselle hyvissä ajoin. Tällä ilmoituksella varmistettaisiin, että ne tahot, joiden valvontaan kohde, jota harjoitus koskee, voisivat mahdollisuuksien mukaan osallistua harjoituksen suunnitteluun ja harjoituksen seurantaan.

Lausunnot**Voimaantulo**

Asetuksen muutos ehdotetaan tulevaksi voimaan 1.6.2015 lukien.